

היחס להורים – הכרת הטוב

מירב ראובינף¹

אוכלוסיית היעד: כיתות ט'–י"ב | מספר המשתתפים המומלץ: 20–25 | זמן: שני שיעורים רצופים
ציוד נדרש: דפים וצבעים; מחשב, מקרן, מסך ורמקולים, עיתונים צבעוניים.

רציונל

ביחסם של רוב בני הנוער להוריהם אפשר להבחין ברגשות: מעורבים בו רגשות כבוד והערכה, ולצידם – ביקורת ולא פעם גם מרד. בתקופת הילדות ההורים הם מקור הסמכות הבלעדי והם זוכים להערצה בלתי מסויגת מצד ילדיהם, אבל בהגיע הילדים לגיל ההתבגרות, ההתבוננות שלהם הופכת ביקורתית: הם מגלים בהורים חסרונות; לא פעם שיקול דעתם או מעשיהם של ההורים מעוררים בהם תהיות, ולעיתים – התנגדות של ממש. ביקורת זו חשובה לתהליך שבני הנוער עוברים בתקופה זו: היא עוזרת להם לגבש זהות עצמית הנפרדת מן ההורים, אבל לעיתים בתוך התהליך הזה, הביקורתיות מתגברת, והם מתקשים לראות את היתרונות של הוריהם (אלו שבילדות היו מובנים מאליהם), ולהכיר להם טובה על כל מה שעשו ועושים למענם.

כדי לבחון יחד את טיב היחסים של התלמידים עם הוריהם, נעסוק ביחידה זו בשירים שעוסקים ביחסי ילדים או מתבגרים עם הוריהם, מנקודת מבטו של משורר בוגר, המתבונן בהוריו במבט רטרוספקטיבי (מבט לאחור), ומתברר שמרחק הזמן הדברים נראים לעיתים אחרת, והיחס להורים לובש פנים חדשות. בשירים עולות מחשבות ונחשפים רגשות, ובני הנוער יוכלו לבחון בעזרתם את דרך ההסתכלות שלהם על היחסים בינם להוריהם.

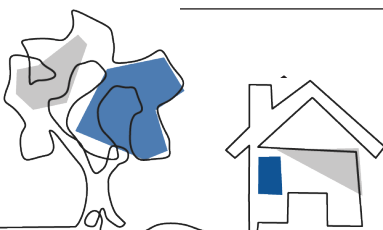
מטרות

1. פיתוח היכולת לראות את מעלות ההורים, ומתוכה – להתחזק בקיום "כבד את אביך ואת אמך".
2. הכרה בקשיים עימם מתמודדים ההורים, והערכה על כל עשייתם למען ילדיהם למרות הקושי - הכרת הטוב.

מהלך ההפעלה שלב ראשון

נכתוב על הלוח "כל הכבוד לאבא" (בהמשך יתברר לתלמידים שמילים אלו הן כותרת של שיר). נחלק לתלמידים דפים ונבקש מהם לערוך רשימה שתכלול עשרה פריטים (מעשים שעשו למענם, כלים חשובים שהקנו להם לחיים) שעליהם הם רוצים להודות לאביהם או לאימם (עלינו לנהוג ברגישות. אומנם השיר מדבר על אבא, אבל אם יש תלמיד או תלמידה יתומים מאב או תלמידים שהקשר שלהם עם אביהם עלה על שרטון, ההצעה להודות לאב או לאם תאפשר להם להשתתף בפעילות מבלי לחוש שונים מחבריהם או להיפגע).

1. מדריכה לספרות במחוז ההתיישבותי, מורה ורכזת ספרות אולפנת שעלבים, נוף איילון

יש להניח שבתחילה התלמידים יגידו שקשה להם למצוא עשרה פריטים, אבל אחר כך יראו שהם יכולים למצוא אפילו הרבה יותר...

בלמידה מרחוק ניתן לכתוב על לוח שיתופי פאדלט (Padlet). בשל רגישות הנושא, נאמר לתלמידים שהם יוכלו לכתוב את תשובותיהם בציון שמם או מבלי לציין את שמם – לפי העדפתם.

נקרא לפני התלמידים את השיר: **כל הכבוד לאבא** / דרור פרץ בנאי (אפשר למצוא את מילות השיר במרשתת).

שאלות לדיון

- ← על מה מודה הדובר בשיר לאביו?
- ← מה דעתכם על החלטת ההורים במשפחה הנתונה במצוקה כלכלית (כמו זו המתוארת בשיר), שהעדיפו קניית ספרים על פני קניית אוכל או בגדים?
- ← מה תורמים הספרים לאדם? מדוע לדעת האב "פה טמון כל הסוכר שבעולם"?

נעיין יחד בשיר נוסף: **בעיניו היו שרות** / זלדה (אפשר למצוא את המילים במרשתת).

נחלק לתלמידים דפים וצבעים ונבקש מהם לצייר את תמונות הלשון (המטפורות) המופיעות בבית הראשון של השיר.

נתכנס במליאה וכל תלמיד יציג לפני חבריו את הציור שצייר ויסביר את פשרו.

בלמידה מרחוק נבקש מהתלמידים להעלות תמונות המתאימות לשיר ללוח השיתופי פאדלט (Padlet).

המטפורות שבבית הראשון מלמדות שהדוברת סבורה כי לאביה הייתה אישיות קסומה. התיאור של ציפורי גן עדן השרות בעיניו משלב שני חושים: ראייה ושמיעה, ואם מדובר בפרח "ציפור גן עדן", ייתכן שמצטרף אליהם גם חוש שלישי – ריח. תיאור זה מקרין שמחה, טהרה ועונג.

תיאור נוצות הזהב הנושרות על הספרים מעניק לנו תחושה של אגדה, של לימוד נעלה, רך כנוצה, רוחני ומיוחד של האב.

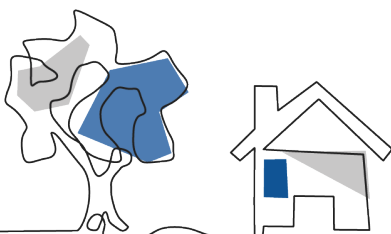
גם בבית השני של השיר הדוברת מסתכלת במבט רטרוספקטיבי (מבט לאחור) ונוכרת כי לא תמיד העריצה את אביה, כפי שאפשר להבין שהיא מעריצה אותו עכשיו, בהווה. בעבר, כאשר הייתה ילדה, חשבה שלאביה, רב ואיש הלכה, השחוק אינו התנהגות ראויה. הדוברת מדגישה הרגשה זו של "קפידה ילדותית" באמצעות אנפורה (חזרה על מילה או ביטוי בשתי שורות צמודות או יותר): היא חוזרת על הביטוי "אינו הגון" וגם על המילה "בעל" ("בעל זקן", "בעל הלכה").

שאלה לדיון

← האם היו מחשבות מסוימות שחשבתם על הורכם בילדותכם, ועכשיו התמונה נראית לכם אחרת והמחשבות השתנו?

לאחר הדיון בשיר התלמידים ייצרו קולאז': הם יבחרו חמש תמונות המאפיינות את אחד ההורים שלהם (האפיון יכול להיות קשור לעיסוק, לתכונה, למעשים וכדומה; והוא יכול להיות מטפורי או מרומז) וירכיבו מהן קולאז' על דף. אפשר גם לשלב תמונות המאפיינות את שני ההורים.

מלבד התמונות התלמידים יבחרו משפטים מתוך שירים שהם מכירים על אבא או אימא וישלבו גם אותם בקולאז' שיכינו. בתום היצירה נזמין את כולם להתכנס במליאה והתלמידים יציגו את יצירותיהם לחבריהם וישתפו אותם בכחירות שעשו.

סיכום

הבאנו שני שירים העוסקים במעלתם של ההורים. בשני השירים כתוב בפירוש או במרומז חיסרון של האב (הצחוק והחיוכים שנתפסו בעיניה הילדותיות של בתו כקלות דעת) או בעיה שהוא מתמודד איתה (מצוקה כלכלית, קשיי פרנסה). ואולם בראייה לאחור, הדוברים בשני השירים מעריכים מאוד את האבות, וניכר שהם רואים בהם דמות הראויה להערכה, והם גם מכירים לאבות טובה על כל שהעניקו להם.

בשיר "כל הכבוד לאבא" האב הנחיל לבנו את אהבת הלימוד, הקריאה וההשכלה, ובשיר "בעיניו היו שרות" האב העניק לבתו את היכולת להבין שגם דמות רצינית ומכובדת יכולה לשחוק ולשמוח, ואין שום סתירה בין הדברים.

דרך לימוד השירים והדיון בהם ודרך ההפעלות השונות התלמידים יוכלו להפנים את הכבוד וההערכה שראוי לתת להורים על הדוגמה שהם נותנים להם, ועל כל מה שהם עושים למענם, וגם יהיו מודעים לקשיים שונים הניצבים בדרכם של הוריהם ולמאמצים הנדרשים מהם בהתמודדות עימם ובלבד שיצליחו להמשיך ולהעניק לילדיהם את כל צורכיהם.

